

ՍՈՒՄԿԱՅԻԹ

Աւարտուել և Սոււզայի միջոցառումները մասնակցները առաջին դասավարտութիւնը:

Դասական արձանագրութիւնները վարում են առանց մակդիրների և համեմատութիւնների. բայց բուն է, որանց մանրակրկիտ շոր մէջբերումներից աւելի սարսափելի շէյն է չկայ: «Մտքակրի ճառագայրանակ կտարուածք, կրօնականի և վնջ կողերի կտարածութիւն... Կրօն գանգալեղի ծանր վնասուածքի հետեւանեալ... Մտիցողը վառուած է եղել...»:

Այդպէս է գրուել 62-ամեայ հինգ Տախէի Սարգսեանը, որին մտիկ մէկ րոպէ առաջ մուկեան աւերելը երա մեկնայից զուրս է շարուն Աւուզայիթի Սողազուրեան փողոցում:

ԻՆՉԳԷՍ ԵՒ ԴԱ ՏԵՂԻ ՈՒՆԹՅՈՒՆ: Անորպէճանի գերագոյն դատարանի՝ Ալբերտ Կոլովի նախագահութեամբ դատական նիստում շանու են բաց շրոյննէ նոյնիսկ ամենայնի մանրամասնութիւնը: Դրանից իւրաքանչիւրի պատասխանարցունքը են, աւելի սպիտակ են բուն մասունքը, որ բուն են սեւ թաշկինակար զույր: Որքան զուարէ է լսել կատարուածը նորից վերապրող կնոջ, որդու, մերձաւորների համար:

Մի պահ թուց, թէ վիշտն այդ դաշիւնում սփախուել է ճրկուտէ՛ պանեւածի կնոջ վիշտը և սպանութեան մէջ մեղադրուողի մօր ու հոր վիշտը: Անէն համայնիւղի և ճիւնեղ Արսաւզան ունեն ճ Երեւան, նրանցից մէկը՝ Թալին, մեղադրուների նստարանին է: «Ես ամալում եմ մարդկանց նայել: Ես անկորող եմ դրան հաւատալ»,- սասց յանգած, թորունի դարձած 50 տարեկան հայրը: Բայց որդին հանցագործութիւնը չէր ժխտում այլ,՝ այդ նա թժուած, սակայն իր վրայ նետուած Սարգսեանի զլխին երկու սարսափելի հարուած հասցրել է մտազանգեղով:

—Դատարարութեան քուլոր օրերին Սոււզայիթի 9-րդ միջոցառումների գտարանի փոխիկ գահիւղը շքեւապատուած էր զինուորական բազմաթիւ կարգախիւժներով: Մեւտուց ու հնուտ երկու պատմաստագրութիւններ են կիցանցնուել՝ սագաուարտներով և յատուկ բաճկոններով, պատմաստագրողին ամրացուած սուրիններով: Մտապախութիւնը հաս-

կանալի է: Բայց այդ ընդգրծուած մտառական պատրաստութիւնը, շնայած օգուկուր խախտել ցանկացողների լրիւ բացակայութեան, այդ օրինակելի օղակուրը մեզ միանգամայն այլ բան չի ընդրին՝ Սոււզայիթի զինուորական անճարակութիւնը խորտութիւնների աւորին: Դեռ կը հասնի այն անձանց դատավարութեան

ՍՈՒՄԿԱՅԻԹ: ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՉԱՐԱՆ

հերթը, ովքեր եօթ ժամ կատարի զագանութեանը գրոննէ են այն բնակարանը, ուր երկու մարդ պաշտպանուել են ծնացրած շքրով, նկերարանի հասանելով, բռունցքներով՝ այդ վայրենի գրոնի վայրձուրը սուսպել է եղել: Բայց չէ՛ որ եօթ ժամ շարունակ նրանք զանգահարել են, դիմել զինուորականութեան:

Դեռ պոյտի պարզուի, թէ ինչպէս է ստացուել, որ Փետրուարի 26-ին և 29-ին Բաղաթի շատ հեռախօսներ անջատուած են եղել, ով պէտք է պատասխան տայ կանգնուող խորհուրդների համար: «Ծանր նշուտնցէ՛ք», միջոցն աւերաւած ժշտ էր մարդկանց շտայ հնուացել: Ակներու է մի բան, անգործութիւնները այն մարդկանց, ումից իրաւունք ունին պաշտպանութիւն սպասելու, իրախուսել ամբոյնի: Խրախուսել է սպանութիւններ և բռնաբարութիւններ, 200 բնակարաններ, 50 խանութներ ու կրպակներ անբնան, 20 ինճաբարութիւնների հրկիզման:

Աւուզայիթի ստիպանութիւնը աւելի քան տասնեանց զրեկավար սպաներ այժմ վտարուած են ԼԳՄ մարմիններից: ՍՍՀՄ դատախազութիւնը յատուկ հետախուզութիւն է կատարում: ՎԱՆԵՄՄ լուրք բան էր լինի Սոււզայիթի իրադարձութիւնների դասերում, եթէ սահմանափակուեն միայն պետեր պատուելով: Մեր լիջողութեան մէջ շատ թաւրու է այն ժամանակը, երբ շքեանի, մարտի, նոյնիսկ երկրի զննավարը մեզ մօտ դառնում էր բոլոր յաղթանակների հերոսը կամ էր բոլոր թերացուների մեղաւորը:

Դատարանի նեղլիկ դաշիւնում են չորս-հինգ ԲՈՒՀ հեռուորակների վրայ եմ 20-ամեայ համայնիւղից, որը մեղադրուել է սարսափելի յանցագործութեան մէջ: Գուեստ է, բարակ վզին վերուվարում է աղաժախեծորը, շարունակ յատակին է նայում: Դոււար է հաւատալ վկաներից մէկին ցուցմունքների. «Ես նրան տեսել եմ ամբոյնի մէջ: Լա գողոցում էր,

Լա Տախէի Սարգսեանն էր ճանաչել, երա երբ որդիներին ծանոթ էր եղել, նրա հոգում ոչ մի շարութիւն և վիրաւորանք էր եղել այս աշխարհում ապրող ոչ մի յատուկ հայրեկանում, բայց որա փոխարէ նրա այլերի աւաշ են եղել բրիգադում իր հօր բարեկամ հայերը, և նա մտերմութիւն է արեւորց որդիների հետ... 17-ժիտէլ պատասխանը, պատասխանեցէ՛:

Դասան իրադարձութիւնները, որոնց չարիքն էմեն այժմ փորձում են հասկանալ, կենցաղային խիզախութիւն են պահանջել հասարակ, բնաւ սելիքանի որեւէ յակում չունեցող մարդկանցից: Կենսաբանական Մախուզա Ալիեան երկու ք շարունակ թախք է իր հարեկանների, Յովսէփ Դանիչիւան ընտանիքին, որպէս սելիքանքանը շփոթուցանել են, ներքին է նրանց զբոսն վրայի ցուցանալը և խզմել այլ, ստորպէ՛յճանական ազգաւուն: Երբոր օրը Դանիչիւանների մեկուսացրել են Բաղաթի, և շնայած դեռ հանցարտութիւն էր եղել, կենսաբանական Ալիեան, երբէ անհի համար ճաշ միջուկ, Բաղաթի մի ժայրից միւսն է հասցրել կարթաներով: Կս քր իր հարեկանների որոնել է հարիբարտը մեկուսացածների մէջ, և գտել է: Իսկ վերջերս Դանիչիւանները, որոնք երեւան էին փոխադրուել իրենց որդու մօտ, վերադարձել են Սոււզայիթ: Նրանք վերադարձած 233 ընտանիքներից մէկն են: Ճիշդ է 965 ընտանիքներ զնուսայի Բաղաթիում են: Անման, Դանիչիւանների և չեն շտայում այլերի դրան ցուցանակի երկրի:

Գատակաթի ահն ու կիզմունքաւածութիւնն զգացել է նաև միջոցին: —Միայնակները զգալորէն պակասել են, պատուել է Գաւոնի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի հայրական եկեղեցու Բախանայի Դաւոր Դիւանանը,- շատերն են դառնացել, իմանալով, որ փորձել են մեր միջոցին հրկիզել: Մեծն հաշուել են, որ վերջերս, Զատիկին, մեզ մօտ սովորական երբէ անցած էր մարդ է մկնի:

ԵԶՐԱՅԱՆԳԻՉ ԲԱՆԱԶԵԻ

Շարունակուած էջ 11-էն

Հանրապետութենէն, պատմական և գեղարուեստական յուշարձաններու պահպանումին, վերանորոգումին և օգտագործման համար, ըստ «Վենետիկի Պաշտօնագիր»ին կողմէ հաստատուած չափանիշներուն և սկզբունքներուն, որոնց կիրարկումի ձեւը հայ յուշարձաններուն ճշդուած է 1981-ի Սիմպոզիումի եզրայանգիչ բանաձեւէն.

Ե. Կը հաստատեն թէ ազգային գերիշխանութեան որեւէ օրինաչափութիւն ու ձեւ չեն կրնար ազատ արձակել պետութիւններն ու կառավարութիւնները՝ իրենց հողին վրայ գտնուող գեղարուեստական ժառանգութեան հոգ տանելու հիմնական և հարկադրիչ պարտականութենէն, ո՛չ ալ արդարացընել այս պարտականութեան դէմ թերացումները, որոնք պէտք են նկատուիլ իբր յանցապարտ անընդունելութիւն և արհամարհանք մարդկային արժէքներու.

Զ. Հուսկ կը մաղթենք որ այս բանաձեւին մէջ արտայայտութիւն գտնող կոչը և բաղձանքները բոլորին կողմէ գտնեն այն ընդունելութիւնն ու հետաքրքրութիւնը՝ որ արժանի ըլլայ խնդրոյ առարկայ ժառանգութեան մարդկային ու գեղարուեստական մեծ արժէքին: